

שירה תחת השמש

פרק י' (יב-טו)

על מלחמת יהושע וחמשת המלכים - אנו לומדים בפרק זה, ועל צוויו של יהושע לשמש ולירח שידומו.

אך נתבונן תחילה באחת הנבואות המופלאות, על כניסתן של ישראל לארץ.

נבואה זו ניתנה למשה רבינו - בארבעים יום השלישיים, בהם שהה בהר סיני, ועלה לקבל לוחות שניות. ואז במעמד בו גילה לו השם יתברך את י"ג מידות הרחמים,

ויאמר: הנה אנכי כרת ברית נגד כל עמך אעשה נפלאות - אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים וראה כל העם אשר אתה בקרבך את מעשה השם כי נורא הוא אשר אני עשה עמך.

מתוכן הדברים אנו למידים - כי הנפלאות האמורות כאן הינם על כניסתם לארץ הקודש, בעת שיגרש השם מפניהם את שבעת עמי כנען. שהרי נאמר מיד, שְׁמַר לְךָ אֶת אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוְךָ הַיּוֹם הַנִּנִּי גֵרֶשׁ מִפְּנֵיךָ אֶת הָאֲמֹרִי וְהַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהַפְּרָזִי וְהַחִוִּי וְהַיְבוֹסִי.

והנה הגיע היום - בו השם יתברך מגרש מפניהם את עמי כנען. שהרי במלחמתם על יריחו, לא ברחו, אלא ישראל באו אליהם. ואף במלחמת העי, לא אירע שגורשו מפני ישראל. וכעת כאשר חמשת המלכים עולים להילחם על ישראל, והקדוש ברוך הוא, משליך עליהם אבנים גדולות מן השמים, והוא בכבודו ובעצמו רודפם, בא זמנה של ההבטחה הנבואית.

וכעת הבה ונקביל - את פרטי מעשה הנס המופלא והנורא, אל פסוקי הנבואה, ונוכח כיצד התגשמה למעשה.

אז ידבר יהושע להשם - הזכיר את דברי הברית. "הנה אנכי כרת ברית".

ביום נתת השם את האמרי לפני בני ישראל - כפי דברי השם יתברך למשה "הנני גרש מִפְּנֵיךָ אֶת הָאֲמֹרִי".

וַיֹּאמֶר לְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל - ושוב כפי דברי הנבואה "נִגְדָּה כָּל עֲמֻדָּה אֲעֲשֶׂה נִפְלְאוֹת", אמר זאת לעיני כל ישראל.

שָׁמַשׁ בְּגִבְעוֹן דָּוִם וַיֵּרַח בְּעַמְּקֵי אֵילָוִן - כאן ביקש יהושע, שהנבואה על "נִפְלְאוֹת אֲשֶׁר לֹא נִבְרְאוּ בְּכָל הָאָרֶץ" תהיה על דמימת השמש, ועמידת הירח.

עַד יָקָם גּוֹי אִיָּבִי - וזאת על מנת, שיוכל לנקום ישראל, מאויביו.

הֲלֹא הִיא כְּתוּבָה עַל סֵפֶר הַיָּשָׁר - והסתמך על הנבואה הכתובה בספר התורה הנקרא ספר הישר.

וְכֵן הָיָה - ברגע בו ביקש יהושע, ואמר: שָׁמַשׁ בְּגִבְעוֹן דָּוִם וַיֵּרַח בְּעַמְּקֵי אֵילָוִן, מיד - נִידָם הַשָּׁמֶשׁ וַיֵּרַח עָמֵד. עוד טרם הספיק לגמור את משפטו ולומר: עַד יָקָם גּוֹי אִיָּבִי.

וְכַמָּה זְמַן אִירַע מוֹפֶת זֶה? לא שעה ולא שעתיים. אלא - וַיַּעֲמֵד הַשָּׁמֶשׁ בְּחֲצֵי הַשָּׁמַיִם וְלֹא אָץ לָבוֹא בַּיּוֹם תָּמִים. כלומר השמש זרחה יומיים רצופים. יום של הליכה. ועוד יום של עמידה. וזאת כדי שיספיקו כלל ישראל לנקום באויביהם, ולרדפם עד כלותם.

וּמִסֵּפֶר הַנְּבִיא כִּי: לֹא הָיָה בַּיּוֹם הַהוּא לִפְנֵי וְאַחֲרָיו - ויום זה הינו מיוחד בכך - לְשִׁמּוֹעַ הַשֵּׁם בְּקוֹל אִישׁ. שהרי כאן, לא הבורא הוא שקבע כיצד תתקיים הנבואה, אלא יהושע ביקש וגזר, והשם יתברך שמע בקולו, ומילא בקשתו. ומדוע הסכים הקב"ה לדברי יהושע, כדי להוכיח - כִּי הַשֵּׁם נִלְחָם לְיִשְׂרָאֵל.

וְכַאֲשֶׁר סִימּוּ לַהֲכֹת אֶת כָּל אוֹיְבֵיהֶם - להכות את כל חמשת המלכים ועריהם, שבו יהושע וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ אֶל הַמַּחֲנֶה הַגָּלְגָּלָה.

וְמָה אִירַע בַּמַּלְחָמָה זֶה? ומה עשו ישראל לערים ולמלכים? כל זה ממשיך הנביא לספר בפרטי פרטים, בהמשך הפרק.

אֵךְ נִעִיין עוֹד קִצַּת - בלשון הפסוק שָׁמַשׁ בְּגִבְעוֹן דָּוִם וַיֵּרַח בְּעַמְּקֵי אֵילָוִן. דָּוִם נאמר בדרך כלל על שתיקה. וַיִּדָּם אַחֲרָיו. יָשָׁב בְּדָד וַיִּדָּם. ויש עלינו להבין מה שייך דבור ושתיקה בהליכת השמש?

כדי להבין זאת נבוא ללמוד מספר פסוקים אשר אנו אומרים אותם מדי שבת בשבתו, בפרק י"ט בתהלים.

הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים - ומה מספרים השמים? כבוד א-ל. ומַעֲשֵׂה יָדָיו מְגִיד הַרְקִיעַ. יום ליום יִבְיַע אֶמֶר וְלַיְלָה לַיְלָה יַחְזֹה דָּעַת. ולמי הם מספרים את כבודו של הקב"ה? לנו. בני האדם. וכיצד הם אומרים, מספרים ומחזים דעה? במילים! והרי איננו מבינים את שפתם? אלא - אין אֶמֶר וְאֵין דְּבָרִים בְּלִי נִשְׁמָע קוֹלָם. אז היאך מספרים הם לנו על מעשי השם? בְּכָל הָאָרֶץ יֵצֵא קוֹם וּבִקְצֵה תִּבְלַ מְלִיָּהֶם. על ידי הליכתם לעשות את רצון השם, שאמר להם להאיר לעולם, ואנו מתבוננים בהם, בשמש ובירח, ובכל צבא השמים, וכך אנו רואים את גדלו וגבורתו של הבורא הכל יכול. על ידי הליכתם הם מספרים על כבודו של בוראם. זוהי שירתה של החמה.

כעת נבין מדוע על הפסקת הילוך השמש נאמר לשון של דמימה - כיון שכאשר השמש אינה הולכת, היא אף אינה מדברת ואינה מספרת לנו את כבוד הק-ל. וכיצד ויתר יהושע על קידוש השם, שהשמש מפרסמת?! יהושע עצמו מסביר את דבריו, מדוע אמר לשמש לפסוק משירתה וקידושה. וכך ביאר ואמר יהושע: עַד יָקָם גּוֹי אֲיָבִיו, שהרי כאשר עם ישראל עושה את רצונו של מקום, והבורא מסכים עמו, ומשדד את המערכות נגד הטבע, דברים וּנְפִלָאֵת אֲשֶׁר לֹא נִבְרָאוּ בְּכָל הָאָרֶץ וּבְכָל הַגּוֹיִם, הלא אין קידוש השם גדול מזה, ושירה זו גדולה אף משירתם של השמש והירח.

וכעת נוכל לבאר - את דברי רש"י על הפסוק אֲזַיְדָבֵר יְהוֹשֻׁעַ לַהֶשֶׁם. וכך פירש רש"י: אז ידבר, אמר שירה תחת השמש. לפי שאמר לשמש דום, דום מלומר שירה. וכל זמן שהוא דומם, עומד ואינו מהלך, שבכל עת הילוכו הוא אומר שירה.

נספח

ספר שמות. פרק לד.

(א) ויאמר השם אל משה פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים אשר שבחת: (ב) והיה נכון לבקר ועלית בבקר אל הר סיני ונצבת לי שם על ראש ההר: (ג) ואיש לא יעלה עמך וגם איש אל גרא בכל ההר גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול ההר ההוא: (ד) ויפסל שני לוחות אבנים כראשונים וישפסם משה בבקר ויעל אל הר סיני כאשר צוה השם אתו ויקח בידו שני לוחות אבנים: (ה) וירד השם בענן ויתיצב עמו שם ויקרא בשם השם: (ו) ויעבר השם על פניו ויקרא השם אל רחום וחנן ארך אפים ורב חסד ואמת: (ז) נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחסאָה ונקה לא ינקה פקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים: (ח) וימהר משה ויקד ארצה וישתחו: (ט) ויאמר אם נא מצאתי חן בעיניך אדני ילך נא אדני בקרבנו כי עם קשה ערף הוא וסלחת לעוננו ולחסאָתנו ויחלתנו: (י) ויאמר הנה אנכי כרת ברית נגד כל עמך אעשה נפלאות אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים וראָה כל העם אשר אתה בקרבך את מעשה השם כי נורא הוא אשר אני עשה עמך: (יא) שמר לך את אשר אנכי מצוך היום הנני גרש מפניך את האמרי והכנעני והחתי והפרזי והחוי והיבوسی: (יב) השמר לך פן תכרת ברית ליושב הארץ אשר אתה בא עליה פן יהיה למוקש בקרבך: (יג) כי את מזבחתם תתצון ואת מצבתם תשבדון ואת אשריו תכרתון: (יד) כי לא תשתחוה לאל אחר כי השם קנא שמו אל קנא הוא: (טו) פן תכרת ברית ליושב הארץ וזנו אחרי אלהיהם וזבחו לאלהיהם וקרא לך ואכלת מזבחם: (טז) ולקחת מבנותיו לבניך וזנו בנותיו אחרי אלהיהם והזנו את בניך אחרי אלהיהם: (יז) אלהי מסכה לא תעשה לך:

ספר תהלים. פרק יט.

(א) למנצח מזמור לדוד: (ב) השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע: (ג) יום ליום יביע אמר ולילה ללילה יחנה דעת: (ד) אין אמר ואין דברים בלי נשמע קולם: (ה) בכל הארץ יצא קוֹם ובקצה תבל מליהם לשמש שם אהל בהם: (ו) והוא כחתן יצא מחפתו ישיש כגבור לרוץ ארח: (ז) מקצה השמים מוצאו ויתקופתו על קצותם ואין נסתר מחמתו: